ประชุมสุภาษิตเขมร

คือ สุภาษิตโบราณ สุภาษิตสอนเด็ก สุภาษิตสอนบุตร

รวม ๓ เรื่อง

พิมพ์ในงารฉลองอายุครบ ๗๐ บีบริบูรณ

ของท้าวศรีสุนทรนาฎ (แก้ว พนมวัน ณกรุงเทพ) ต จ.

๕ ๙
เมอบชวด พ.ศ. ๒๔๖๗

TUDC 28/01/2564

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

หอสมุดแห่งชาติ กองทัน

TUDC 28/01/2564

ท้าวศรีสุนทรนาฏ (แก้ว พนมวัน ณกรุงเทพ)

คำนำ

ท้าวศรีสุนทรนาฎ (แก้ว พนมวัน ณกรุงเทพ) ต.จ. จะบำเพ็ญกุศลฉลองอายุครบ ๗๐ ปี มีประสงค์จะพิมพ์หนังสือเปนมิตรพลีสักเรื่องหนึ่ง มาขอให้กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครช่วยเลือกเรื่องหนังสือแลจัดการพิมพ์ให้ ข้าพเจ้าคิดเห็นว่า ท้าวศรีสุนทรนาฎเปนเชื้อวงศ์ผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบอง คือเปนธิดาพระสุพรรณพิศาล (กอง) พระสุพรรณพิศาลเปนบุตรพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) ผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบองในรัชกาลที่ ๒ ถ้าพิมพ์หนังสือพงศาวดารเมืองพระตะบองแจก ก็จะเปนการสมควรดี แต่เมื่อตรวจดูในหอพระสมุด ฯ ได้ความว่าหนังสือพงศาวดารเมืองพระตะบองนั้น พระยาอภัยภูเบศร์ (เลื่อม อภัยวงศ์) ได้พิมพ์แจกมาแล้วไม่ช้านัก จะพิมพ์ซ้ำก็จะไม่เปนที่พอใจของผู้ที่จะได้รับไปอ่าน ข้าพเจ้าจึงคิดหาเรื่องอื่นในพวกหนังสือภาษาเขมร พเอิญข้าพเจ้าไปพระนครวัดในปีนี้เมื่อพักอยู่ที่เมืองพนมเปน พระองค์ภานุวงศ์ราชบุตรของสมเด็จพระนโรดม พระเจ้ากรุงกัมพูชา ซึ่งเปนตำแหน่งอรรคมหาเสนาบดีมีแก่ใจรวบรวมหนังสือเขมรซึ่งได้พิมพ์ในกรุงกัมพูชา ให้ข้าพเจ้านำมาถวายไว้ในหอพระสมุดสำหรับพระนครชุด ๑ ได้เลือกดูในหนังสือที่ได้มานั้น พบสุภาษิตโบราณเรื่อง ๑ สุภาษิตสอนเด็กเรื่อง ๑ สุภาษิตสอนบุตรเรื่อง ๑ รวม ๓ เรื่อง เห็นเปนหนังสือดีสมควรจะแปลพิมพ์ได้ จึงได้ให้นายฉ่ำ ทองคำวรรณ เปรียญ กับนายเยาว์ ลิมปีนันทน์

TUDC 28/01/2564

เปรียญแปล พิมพ์ทั้งภาษาเขมรและภาษาไทย ให้ท้าวศิริสุนทรนาฎ
แจกเปนมิตรพลี ด้วยเชื่อว่าจะเปนประโยชน์แก่บันดานักเรียนซึ่ง
ประสงค์จะใคร่รู้ว่ากลอนเขมรเปนอย่างไร แลบันดาผู้อ่านก็จะได้รู้ว่า
สภาษิตเขมรเปนอย่างไร หวังใจว่าผู้ที่ได้รับไปจะพอใจอ่านทั่วกัน

กรรมการหอพระสมุด ฯ ขออำนวยพรแด่ท้าวศิริสุนทรนาฎ ในอภิลัก
ขิตมงคลสมัยซึ่งได้บำเพ็ญกุศลฉลองอายุครบ ๗๐ ปี ขอให้เจริญ
สรรพสิริสวัสดิพิพัฒนมงคลชนมสุขทุกประการ เทอญ

สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๗

TUDC 28/01/2564

สารบาร์พ์

สุภาษิตโบราณ หน้า ๑

สุภาษิตสอนเด็ก ,, ๙

สุภาษิตสอนบุตร ,, ๑๙

(กับมีสุภาษิตสอนหญิงต่อท้าย) ,, ๔๐

TUDC 28/01/2564

สำนักวิทยบริการฯ
มหาวิทยาลัยทักษิณ

สุภาษิตโบราณ

นายเยาว์ ลิมขีนันทน์ เปรียญ แปล

---

๑) พากย์จาสพากย์พิเพรง
โทสขลวนแองเมิลพุมยล
โทสเคตูจโสดสล
ร์มิลยลปนึงกนม ฯ

๒) จูลไพรสัตว์สาหาว
รกยมพราวคนามกชุม
ดลบานสกอทึกฆมุม
พวนกนุงผทะสิมนักแอง ฯ

๓) บานเหยจงบานเทียด
เฉลียดเหยเฉลียดพุมคิดเฉวง
เมิลยลแตมุขแอง
มินร์มิลแอเทียดผอง ฯ

๔) นิงสิงพิสา
ขชิลทุมพาโอยมดมอง

๑) ถ้อยคำของท่านผู้เถ้ามาแต่ปางก่อน
โทษตนเองมองไม่เห็น
โทษเขาแม้แต่น้อย
เหลือบแลเห็นเท่าภูเขา ฯ

๒) เข้าข่าสัตว์ดุร้าย
ข่าวร้องเพื่อนมาประชุม
ถึงคราวได้น้ำผึ้ง
ซ่อน (ตัว) ในเรือนกินคนเดียว ฯ

๓) ได้แล้วอยากได้อีก
รุกรนหาไม่ตรึกตรอง
มองเห็นแต่หน้าตนเอง
ไม่เหลียวแลถึงผู้อื่น ฯ

๔) จะกินอยากให้อร่อย
ขี้เกียจเคี้ยวให้เลอียดดี

ยลนามถาชามอง	เห็นอวนว่าเปนมอง
ยลแอชอง(๑)ถาชากวย ฯ	สำคัญจวงว่าเปนกวย ฯ
๕) ยลตาถาชิ่ดูน	๕) เห็นตาสำคัญว่าเปนยาย
ยลแอกูน(๒)ถาชาขมวย	เห็นลูกว่าเปนหลาน
ยลพิ่ถาชามวย	เห็นสองว่าเปนหนิ่ง
ยลแอพรวยถาชาสุข ฯ	เห็นสิ่งน่ารำคาญว่าเปนความสุข ฯ
๖) ยลโทสถาชาคุณ	๖) เห็นโทษว่าเปนคุณ
ยลแอบุญถานรก	เห็นบุญว่าเปนนรก
ยลลออถาอากรก	เห็นดิ่ว่าเปนชั่ว
ยลแอละมกถาชาผกา ฯ	เห็นอาขมว่าเปนดอกไม้ ฯ
๗) เสลิ่ยกสยงมินโกสก	๗) นุ่งสยงไม่โกนผม
ฉลุสกญจกธเม็จเนตรา	ส่องกระจกหลับในตา
ยลแสะถาชาลา	เห็นม้าว่าเปนฟา
ยลคุชชาถากันโด ฯ	เห็นช้างว่าเปนหนู ฯ

---

(๑) คำว่าชองเปนชื่อของมนุษย์จำพวกหนึ่ง ไทยเรียกว่าจอง เปนชาวป่า ส่วนพวกถวยนั้นไทยเรียกว่า กอย ดีกว่าพวกจวงแต่เล็กน้อย คือเปนคนที่เคยมาเห็นความเจริญของประเทศอื่นบ้างแล้ว แต่ยังประพฤติตามเขาไม่ได้

(๒) คำเขมรเรียกยายกับย่า ตากับบู้อย่างเดียวกัน (ไม่เหมือนภาษาไทย)

๓ คำว่าหลานในที่นี้ หมายเอาลูกของพี่หรือน้อง ถ้าเปนลูกของลูกเรียกว่า (เขา) จะเปนฝ่ายแม่ผัวหรือแม่ยายก็ตาม เรียกอย่างเดียวกันทั้งนั้น

๘) เนะพากย์โลกพี่เพรง
นักณาเฌวงปราชญายล
เฌิญถลุกกุมถาถนล
แกรงกมหลกมโหสมาน ฯ

๙) นักปราชญ์กันพากย์เทียง
กุมลุมเอียงพากย์โบราณ
กุมเดิรผลูว์บมพาน
พากย์นักขาสโลกเดียลถา ฯ

๑๐) พากย์เนะพิเพรงพฤฒม
ควรโอยคิดพิจารณา
กุมอวดองค์อาตมา
ถาขมแณสขมณัมมาน ฯ

๑๑) เดกยุพกุมเดกยู
ขลาจกะดิทูรชนดลปราณ
เบอสิกุมตามฆลาน
คิดปรมาณครุยคนิคนา ฯ

๑๒) เลิกดักตามกำลัง
กุมเภิชขลังฉือดลสมา
เปรอเคเปรอม์ครา

๘) น้ำถ้อยคำของท่านแต่ปางก่อน
ผู้ใดสอดส่องย่อมเห็นด้วยปัญญา
เห็นบ่อ (หรือทิลุ่ม) อย่าว่าเปนถนน
เกลือกว่าอาจจะผิดพลั้งได้ ฯ

๙) นักปราชญ์ถือคำเที่ยง
อย่าลำเอียงคำโบราณ
อย่าเดิรไปในที่ใช่ทาง
คำผู้เถ้าท่านติว่า ฯ

๑๐) คำนี้มีมาแต่ปางก่อน
ควรให้คิดพิจารณา
อย่าอวดองค์อาตมา
ว่ามีความรู้ชำนิชำนาญ ฯ

๑๑) นอนกลางคืนอย่านอนให้มากนัก
กลัวความแต่ทุรชนมาถึงตน
ถ้าจะกินอย่าปล่อยตามความหิว
คิดประมาณให้ทั่วกัน ฯ

๑๒) ยกวางตามกำลัง
อย่าหุนหันจะเจ็บช่า
ใช้เขาเปนบางครั้ง

DC 28/01/2564

กุมซำซอนรนเขาเวา ฯ
๑๓) เทาะคิดกุมรุสรัน
คิดโอยครันเทิพเดิรเทา
กุมฉายแกรงอาสรูว์
เกิดดมเนียลดลอาตมา ฯ
๑๔) กุมยกณเอินชาเณา
กิจกนุงเกราคมานดมรา
กุมอางแอปราชญา
โจลจยักขวนโลกเพรงนาย ฯ
๑๕) สรดิโอยสรวลเสร็จ
คิดเส็จคเร็จกุมคิดงาย
รมพึงคิดโอยณงาย
ยลลงแวกพากย์โลกถา ฯ

๑๖) พากย์เพรงโลกสรดิ
ถากมยิจิญจิมขลา
พากย์เพรงโลกอปมา
คิดตรงณาธเวอโอยบาน ฯ
๑๗) กันกอพสโอยขชัย
ขลาจกรลัยขำแอปราณ

อย่าสำส่อนให้พร่ำเพรื่อ ฯ
๑๓) ถึงจะคิดอย่าด่วนได้
(อย่าผลนผลัน)
คิดให้ทั่วแล้วค่อยไป
อย่าริบร้อนเกรงขายหน้า
เกิดความติเตียนถึงตน ฯ
๑๔) อย่าชิงสุกก่อนห่าม
กิจนอกในปราศจากตำรา
อย่าอ้างแต่ปัญญา
ทิ้งฉบับขบวรของท่านที่ล่วงแล้ว ฯ
๑๕) เจรจาให้แต่พอดี(ให้หมดความ)
คิดเนื้อความอย่าคิดง่าย
รำพึงคิดให้ไกล
เห็นละแวกคำที่ท่านว่าไว้ ฯ
(ให้รู้ความหมายที่ท่านว่าไว้)
๑๖) คำโบราณท่านกล่าว
ว่าอย่าให้เลี่ยงเสือ
คำโบราณท่านอุปมา
คิดตรงไหนทำให้ได้ ฯ
๑๗) จับคองูให้มั่น
กลัวมันกลับกัดเอาตน

2564

โอสทูกกุมโอยละอาน
ทิกถลาโสดกุมโอยลออก ฯ
๑๘) สลิกเฌออิดกมเริก
เยอก์เกริกยดขยลยก
ทิกถลาละคิกเยอลออก
ดยิทร์ลอกขลังเสาะสา ฯ
๑๙) ยลตูขกุมอาลขม
ควรสนสมยกชาคนา
ยานเจรินกุมขมพา
สนสิมขสินติขติขเทา ฯ
๒๐) นักมานรักสาขสท
ดูขสมพตพัดพิเกรา
นักปราชญ์รักสาเขลา
ดูขสมเพาเนาสมปาน ฯ
๒๑) นักขพสรักสาทาพ
โดยสุภาพธรรม์โยราณ
นักฉแอดรักสาฆลาน
นานักรง(๑)รักสาฉมา ฯ

เข็นเรืออย่าให้น้ำขุ่น
น้ำที่ใสอย่าให้ขุ่นมัว ฯ
๑๘) ใยไม้ไม่มีความไหว
ถึงแม้ว่ามันไหวก็เพราะถูกลมพัด
น้ำใสถึงคราวจะขุ่น
ก็เพราะคลื่นมากเหลือทน ฯ
๑๙) เห็นว่าเล็กอย่าพึงเร่ง (ริบร้อน)
คิดสะสมไว้เป็นเพื่อนกัน
ได้มากแล้วอย่ามักใหญ่
ค่อย ๆ ไปแต่ละน้อย ฯ
๒๐) คนมีรักษาคนขน
เหมือนผ้าพันข้างนอกกาย
ผู้ปราชญ์รักษาเขลา
เหมือนสำเภาและ (เรือ) สำปั้น ฯ
๒๑) คนสูงรักษาคนต่ำ (ผู้ดีรักษาไพร่)
โดยสุภาพธรรม (แต่) โยราณ
คนอิ่มรักษาผู้หิว
(เหมือน) ภาชนะที่ใส่เข้าให้แมวกิน ฯ

---

(๑) คำว่านานักรง (หรือนักรอง) เปนภาชนะชนิดหนึ่งสี่เหลี่ยมจตุรัส คนโบราณในประเทศนั้นมักใช้ใส่เข้าให้แมวกิน ภาชนะชนิดนี้ทำด้วยไม้มีเท้าสี่เท้า เหมือนอย่างถาดไม้ที่มีเท้าซึ่งเขาใช้กันในเมืองไทยทุกวันนี้

TUDC 28/01/2564

๒๒) รักสาเทามกวิงอิดกมดิงออสอำยาล
จมเณร์เจร์กันกาลย์ดูจร์ยองยัยขนลาร์ ฯ

๒๓) กุมณแอดเพคแตแอง
มินคิดแกรงออสคนิ์คนา
เคฆลานฆลานไผทผสา
โอยสิ์ราบานณแอดผอง ฯ

๒๔) กุมมานจิตรล์เลอ
พิงกรเพื่อโอยจมลอง
กุมกัจโอสร์ยอง
วังขมณาแออาตมา ฯ

๒๕) มานทูกเหยมานถโนล
มานยงโคลมานยุถกา
มานพัวมานจรวา
กรชิงขับโดยครันครุบ ฯ

๒๖) ปรยัดแกรงพยุะขยล
บกโยกคลนิงทลทพ
ปรยัดปรโยชน์ครุบ

๒๒) รักษาไปรักษามา (รักษาซึ่งกันแลกัน)
อย่าให้ความเกื้อกูลรู้จักหมดสิ้น
จนถึงกัลปาวสาน
เหมือนอย่างรั้วมัดกับหนาม ฯ

๒๓) อย่ากินอิ่มแต่ผู้เดียว
ไม่คิดเกรง (ใจ) เพื่อนฝูง
เขาหิวท้องจนแสบ
ให้เขากินพออิ่มด้วย ฯ

๒๔) อย่ามีใจเลินเล่อ
วานจรเข้ให้ (ส่ง) ข้ามฟาก
อย่าหักรั้วทำพืน
ซึ่งตนได้กั้นไว้แล้ว ฯ

๒๕) มีเรือแล้วต้องมีถ่อ
มีหลักแล้วต้องมีสมอ
มีเชือกพวนพร้อมทั้งพาย
ทั้งกระเชียงโดยครันครบ ฯ

๒๖) ประหยัดกลัวพายุลม
พัดโยกมาจะต้านทาน
ประหยัดประโยชน์ครบ

TUDC 28/01/2564

เทิพเหาชาติชากำเณิด ฯ
๒๗) พากย์เพรงควรคิดจำ
ชาขนดำขนโดยครุบ
พากย์เพรงพากย์เพรงพฤฒ
มุขควรคิดคิดโอยครัน ฯ
๒๘) พากย์เนะชาสันดัย
ทุกชาขยับเทเทิ่ยงสยัน
พากย์เนะชากำนัน
กมณดเนาอิดฆลาดฆลา ฯ
๒๙) สูเร็จไนยนิทาน
พากย์ทูนมานเนาปรการ์
อำยาลเณะแองณา
จำทุกกายครุบครันฮอง ฯ
ขยับพากย์จาสสมเด็จพระ
สุคนธ์มานบุญแตงจบ ฯ

จึงเรียกว่าชาติเปนมาแต่กำเนิด ฯ
๒๗) คำแต่โบราณคิดแล้วควรจำ
เปนคำสอนแลปฤศนาทุกอย่าง
คำโบราณเปนคำที่เก่าแก่
น่าควรคิดคิดให้ทั่ว ฯ
๒๘) คำนี้ (เปนระเบียบ) ควรฟัง
ไว้เปนฉบับอันเที่ยงแท้
คำนี้เปนกำนัน
กำหนดไว้ไม่คลาดเคลื่อน ฯ
๒๙) พอเสร็จนับนิทาน
คำทรมานด้วยประการ
ฉันี้และนา
จำไว้ในกายให้ครบครันแหล่ ฯ
ฉบับคำเก่าสมเด็จพระ
สุคนธ์ผู้มีบุญแต่งจบ ฯ

TUDC 28/01/2564

สุภาษิตสอนเด็ก

นายเยาว์ ลิมปีนันทน์ เปรียญ แปล

๑) เกรกาลพิเพรงพฤฒ
สางสุจริตเทียงทุกเนา
เสฐียผดำปรเดา
บุตรสงสารทุกโกรยฮอง ฯ

๒) กนเนยเกร์เมยา
บูลรักสาคนคิดครอง
แถทำจำรวสรอง
ปรุงปรยัดปรโยชน์ยู ฯ

๓) ธัมดานักชาชาติ
การ์เกร์อาตถ์โอยคิดคู
กุมขชิลเดกท์ทู
ตลไถงราสเพ็ญพนลือ ฯ

๔) ตักแตงขญุมกมดอ
เจญเทารกธเวอสแรภลือ

๑) นัยว่าการทำของท่านแต่โบราณ
(คือ)
สร้างสุจริตธรรมอันเที่ยงแท้ไว้
เศรษฐีจึงพร่ำสั่งสอน
บุตรผู้สงสารให้เก็บไว้ไปภายหลัง ฯ

๒) ว่าลูกเอ๋ยเกียรติของพ่อแม่
จงรักษาเพ็นตรึกตรอง
เผ้าแหนคอยพินิจดู
ระวังประหยัดแล้วเปนประโยชน์สิ้น
กาลนาน ฯ

๓) ธรรมดาชาติผู้ดี
ทำสิ่งที่เนืองด้วยเกียรติแลประโยชน์
แล้วควรคิดให้ดี
อย่าเกียจคร้านนอนคลุมโปง
จนตวันโด่งสายเกือบเที่ยง ฯ

๔) ขัดแข็งทาสถรรมกร
ออกไปทำไร่ไถนา

จิญจิมโคกรบิ
รกขแสวาร์โยะโกรลครอง ฯ
๕) ธเวอสแรทิสปรำบิ
ขญุมปรุสสริเขญชวญผอง
ธเวอผทะสระร์บอง
วังขมณาควรรักสา ฯ
๖) โอยมานกะดิบารม
ธเวอสแรกุมโจลขมการ์
ดิ่งแดกกมบิดพรา
ทุกโอยชากุมโอยบัด ฯ
๗) เดกยุพโอยรังทวาร์
ทรัพย์สำราลเรียบปรยัด
ของทูกกุมโอยสัด
ผทะบักแยกฉัยทลทรอ ฯ
๘) สารเพอทรัพย์อะวิ ฯ
ปรุงสมาดิทุกโอยลอ
โอสทิกสรูว์องกอ
ยกเจญขายมานกำณด ฯ
๙) กุมอางมานทรัพย์เจริน

เลี้ยงดูโคกระบือ
หาเชือกสายบ่กหลักทำคอก ฯ
๕) ทำนาทั้งแปดทิศ
ข้าชายหญิงออกค้าขายด้วย
ปลูกเรือนให้บ่กรั้ว
กันที่ควรรักษา ฯ
๖) ให้มีความปรารมภ์
ทำนาแล้วอย่าทิ้งไร่
ขวานถากแลมีดพร้า
เก็บให้ดีอย่าให้หาย ฯ
๗) นอนกลางคืนให้ใส่กลอนประตู
ทรัพย์ที่เบา ๆ ระมัดระวัง
ผูกเรืออย่าให้ลอย
เรือนที่ชุดโซมริบซ่อมแซม ฯ
๘) ขึ้นชื่อว่าทรัพย์อะไร ๆ
ระวังสติเก็บให้ดี
พันน้ำเข้าเปลือกแลเข้าสาร
เอาออกใช้จ่ายให้มีกำหนด ฯ
๙) อย่าทนงตัวว่าทรัพย์มีมาก

พุมกรเวินรกผคงผคด
ยกขายขายโดยยท
เทาะนิ่งทุกทุกโดยขนาด ฯ

๑๐) ร์เทาะแสะดมริ
รับบัญชิกุมโอยฆลาด
ขญูมณามานมายาท
ทุกดักไดโอยรักสา ฯ

๑๑) สปปรุสยลโดยมุข
สุกกรลุกเพคพุมชา
กมณัญูเกราดมรา
โสดสิงอับปรโยชน์ยส ฯ

๑๒) รักสาขลวนโอยรง
เร็องอุดงอุดมขพส
ปรดับโดยสักข์ยส
ขลวนชาธมโอยแถถวน ฯ

๑๓) โอยทานตังจิตรเสมาะ
กุมอาเสาะอาลัยสงวน
ทรัพย์เนะนิงนำขลวน
เทาปรโลกพุมเสาะสูญ ฯ

ไม่คิดเก็บหอมรอมริบ
ใช้จ่ายให้เปนชิ้นเปนอัน
ถึงจะเก็บก็เก็บตามแบบอย่าง ฯ

๑๐) เกวียนม้าช้าง
นับยาญูชิอย่าให้เคลื่อนคลาด
ทาสคนใดมิมารยาท
วางธุระให้รักษา ฯ

๑๑) สับปรุษต้องดูหน้า
พลูกพล่านนักก็ไม่ดี
ชิ้เหนียวนอกตำรา
(อาจจะ) เกิดความอัปยศอดสู ฯ

รักษาตนให้รุ่ง
เร็องอุดมสูงยิ่งขึ้น
ประดับกายตามยศศักดิ์
ตนเปนผู้ใหญ่ให้ดูแล ฯ

๑๓) ให้ทานตั้งจิตต์ให้แน่วแน่
อย่าให้เกิดความอาลัยเสียดาย
ทรัพย์นี้จะนำตน
ไปปรโลกไม่สูญหาย ฯ

TUDC 28/01/2564

๑๔) ทรัพย์อันเทาะโถกถไล
กุมดักไดโอยแตกูน
เนาออสทังของผอน
นักค์ไทรักสาตาง ๆ
๑๕) ทุกขิตรขญุมโอยดัก
เสมอภเนกขวักทังสองขาง
โอยกูนคนเมิลตาง
เสมอภเนกม์ขางพุมเพ็ญพิ ๆ
๑๖) อเวออะวิอเวอโอยเหย
กุมทุกเลยงเกิดเกร์
สมอาดออสูริล
กุมโอยมานกะดินทา ๆ
๑๗) ดมเนกเดกชาขนาด
โอยสมอาดสมอางชา
เทิพเทพดารักสา
จมเรินสุขสริสัวสดิ ๆ
๑๘) คฤหาโอยผจิตผจง
กุมโอยผงผุยธุลิ
ชุมระบาโยะดิ
โอยมดมองเกิดสุขา ๆ

๑๔) ธนทรัพย์ถึงแม้ว่าจะถูกแพง
อย่าวางธุระให้แก่ลูก (คนเดียว)
แลบรรดาพี่น้อง
ทั้งผู้อื่นให้รักษาแทน (ตัว) ๆ
๑๕) การไว้ใจทาสให้เก็บ
เท่ากับตาบอดทั้งสองข้าง
ถ้าให้ลูกดูแทน
เท่ากับตาบอดข้างเดียว ๆ
๑๖) ทำอะไรทำให้แล้ว
อย่าไว้เลยเกิดครหา
ร่างกายต้องขัดสี
อย่าให้มีความนินทา ๆ
๑๗) ที่นอน ๆ เปนที่
ให้สอาดดีแลหมดจด
จึงเทวดารักษา
เจริญสุขศรีสวัสดิ์ ๆ
๑๘) คฤหาให้บรรจง
อย่าให้มีผงธุลี
ชำระขัดกวาดที่ (ดิน)
ให้หมดจดเกิดสุขา ๆ

TUDC 28/01/2564

๑๙) อมชุลทุกโอยคง
ปรักกนุงถงทุกโอยชา
เปรอขญุมเมิลมุขวา
เทาะกาจชาเมิลโอยแสดง ฯ

๒๐) สารเพอรกเริ่ยนริะ
โอยจำแนะแจะจำแนง
จงคัยเปรอสวะแสวง
รกเริ่ยนริะสารเพอกะดิ ฯ

๒๑) สปปรุสเพคจัญธน
นาทุรชนจัญอินทริ์ย์
ปรพนลออเจรินจัญผดิ
พากย์เจริญภูดจัญอาตมา ฯ

๒๒) เฌอผแลจัญสนลึก
ตริเจรินทึกลออกพุมชา
ทรัพย์เจรินพรวยรักสา
ทรัพย์ติขณาพรวยริะคิด ฯ

๒๓) เดกยุพกุมดมอก
โอยลนลกเกราสุขริต
ขญูมณามานกมนิด

๑๙) (ด้าย) เข็มเก็บให้คง (อยู่)
เงินในถุงเก็บให้ดี
ใช้ข่าวดูหน้ามัน
ถึงร้ายดีดูให้แจ้ง ฯ

๒๐) สารพัดการเรียนรู้
รู้อะไรให้รู้จริง
อยากได้ความชอบให้เสาะแสวง
หาความรู้ทุกสิ่งสรรพ์ ฯ

๒๑) สุรุ่ยสุร่ายย่อมแพ้ทรัพย์
คบทุรชนแพ้ อินทิริย์ (แพ้ตัวเอง)
เมียงามมักแพ้ผัว
โกหกมากแพ้อัตมา ฯ

๒๒) ต้นไม้มีผล (มากมัก) แพ้ไป
ปลามากกว่าน้ำขุ่นไม่ดี
ทรัพย์มากยากรักษา
ทรัพย์น้อยนักลำบากคิด ฯ

๒๓) นอนกลางคืนอย่าขี้เซา
ให้หลับไหลนอกสุขริต
ทาสใดมีความคิด

TUDC 28/01/2564

ควรโอยคิดปรณิวา ฯ

๒๔) ขอดทูกเขาะยงโคล
ริะรกถโนลพัวยุถกา
การ์ขยลพยุะกาขชา
แกรงพูนพานโยกแยกยัก ฯ

๒๕) เรี่ยนริะสารเพอกะดิ์
เทาะสรดิ์กันพากย์สัตย์
จำกบวนจำโอยสทัด
กุมอนเอี่ยนผสมพากย์โพล ฯ

๒๖) การ์กรอกุมคิดงาย
การ์สมทายทังกมโรล
สนสิมกุมขมโขล
แกรงพุมดลดูขปรถนา ฯ

๒๗) เรี่ยนริะรวสร์วัง
ขเวอสแรปรังสแรวัสสา
ขเวอสแรมานขมณา
ขเวอขมการ์จาร์ย์ยอง ฯ

๒๘) ผลูว์เวียขกุมขาบง
ผลูว์ณาตรงกุมเดิรฮอง

TUDC 28/01/2564

ควรให้คิดปราณีมัน ฯ

๒๔) ขอดเรื่อให้ข้กหลัก
คิดหาถ่อพวนสมอ
กั้นลมพายุร้ายดี
เกรงขั่นข่วนเกิดหักพัง ฯ

๒๕) เรี่ยนรู้สารพัดความ
ถึงจะพูดจาถือคำสัตย์
จำฉบับจำให้แม่น
อย่าอ้ำอึ้งพูดคล้อยตาม ฯ

๒๖) การยากอย่าคิดง่าย
การละเอียดลอออย่าให้เปนการหยาบ
ค่อยค่อยอย่าพลันแล่น
เกรงไม่ถึงเหมือนปราถนา ฯ

๒๗) เรี่ยนรู้แล้วต้องระวัง
ทำนาแล้งแลนาฝน
ทำนา (ต้อง) มีคันนา
ทำไร่ต้องกันรั้ว ฯ

๒๘) ทางคดเจ้าอย่าทิ้ง
ทางลัดตรงอย่าไต่เต้า

เดิรโดยผลูว์คนลอง
ดมรายนักจาสโยราณ ฯ
๒๙) ฉแกชาเดกเนาดิ
โอยยายสิจำธนธาน
เครื่องสึกทุกทาหาน
เกร์คัมภิร์ทุกปราชญ์ปราย ฯ

๓๐) ยลตูจกุมอาลขม
เทาะยลธมกมอาลสราย
คิดกะดิกุมคิดงาย
โอยพินิตพินิจัย ฯ

๓๑) กูนเนยพากย์บนดำ
จูลยาจำจำสพไถง
ทรัพย์ธนเทาะโถกถไล
รวมรักสากุมบิโธลย ฯ

๓๒) พากย์เนะชาตรกาล
ชาขลิมสารเที่ยงทุกโอย
กูนเจาเนาแอโกรย
ชาทูนมานองค์อาตมา ฯ

เดิรตามทางเปนคลอง
ร่องรอยของท่านผู้เถ้า ฯ
๒๙) หมาดินอนกัยดิน
ให้เข้ากินเผ้าธนสาร
เครื่องศึกเอาไว้สำหรับทหาร
เกียรติคุณแลคัมภีร์เอาไว้ใช้ในการ
โต้ตอบ ฯ

๓๐) เห็นว่ายังเล็กอย่าริยร้อน
เห็นว่าใหญ่อย่าพึงท้อถอย
คิดเนื้อความอย่าคิดง่าย
ให้พินิตวินิจฉัย ฯ

๓๑) ลูกเอ๋ยอันคำสั่งสอน
เจ้าจงจำไว้ทุกวัน
อนทรัพย์ถึงจะถูกแพง
รวมรักษาอย่าให้หาย ฯ

๓๒) คำนี้เปนตระกาล
เปนแก่นสารเที่ยงแท้ไว้ให้
ลูกหลานอยู่ภายหลัง
เปนเครื่องสอนองค์อาตมา ฯ

TUDC 28/01/2564

๓๓) แถทำเทิพคงทรัพย์
เริ่ยบรนดับทุกเทิพชา
จายรายเกราดมรา
เนาวินาสธนธานผอง ฯ
๓๔) ขานมกทุกโอยคง
กุมโอยยงขัดขมณอง
เริ่ยนริะรักสาครอง
ยกเจ็ญขายโดยร์ดูว์ ฯ
๓๕) ดิงหาบโอยดิงดล
ภเนกโอยยลเทิ่ยงตราชู
คิดครุบสพโดยผลูว์
กะดิ่นเลาะกุมบิ่มาน ฯ
๓๖) กูนมาสถไลอาพุก
ขูลจำทุกขบัยสพปราณ
อาพุกทุกทูนมาน
ชาสนองปราณอาพกนัก ฯ
๓๗) เขอนักยกพากย์เหย
เนะแองเหยชาพุมนัก
ชาทรัพย์ร์บอสชัก

๓๓) ทรัพย์สินหมั่นเผ้าแหน
เก็บเปนทิ่นั่นแหละดิ
ใช้จ่ายนอกตำรา
ย่อมพินาศธนทรัพย์สิน ฯ
๓๔) ได้มาเก็บให้อยู่
อย่าให้ขาดความจำนง
เริ่ยนรู้รักษาครอง
หยิบใช้จ่ายตามฤดู (กาลเทศะ) ฯ
๓๕) รู้หาบให้รู้ดล
ตาให้แม่นในตราชู
คิดครบทุกหนทาง
ความบกพร่องอย่าให้มิ ฯ
๓๖) ลูกพ่อราคาเท่าทองคำ
เจ้าจงจำไว้ทุกตัวตน
(คำ) พ่อไว้พร่ำสอน
เปนเครื่องสนองต่างตัวพ่อ ฯ
๓๗) ถ้าลูกเชื่อถือแล้ว
นิ่แลนาเปนเครื่องพำนัก
เปนทรัพย์อันดิแท้

TUDC 28/01/2564

กุมพีผลสนธิสเลย ฯ
๓๘) เยอทุกทรัพย์รัยอส
พุมเยิงยสบัดขจัดขาย
ออสมนุสผองทังหลาย
เคพุมโกดขาเลยฮอง ฯ
๓๙) เยอขานมกเหยณา
นักรักสากุมบิณคอง
สมพดเอาโสดฮอง
ชาลมอออองค์อินทริย์ ฯ
๔๐) เยอนักมานโยบล
ปราชญายลออสเส็งกะดิ
โอยคิดมานปรณี
ดลทุกข์มนุสผองทังหลาย ฯ
๔๑) ไหสงวนมาสอาพก
ขูลจำทุกขบับสมทาย
กุมคิดโอยแตงาย
สิงคิดกรอโอยณาสฮอง ฯ
๔๒) เยอขานนิงจิตรคิด

ไม่พึงฉงนสนเท่ห์เลย ฯ
๓๘) หากเก็บทรัพย์สิ่งของ
ไม่ประหยัดให้ขจัดขายหายไป
บรรดามนุษย์ทั้งหลาย
เขาดูแคลนไม่เกรงเจ้า ฯ
๓๙) เมื่อหาได้มาแล้ว
เจ้ารักษาอย่าสเพร่า
เสื้อผ้าทั้งหลายแหล่
เปนอาภรณ์องค์อินทริย์ (ซึ่งเปน
เครื่องประดับกาย) ฯ
๔๐) ถ้าเจ้ามียุบล
ปัญญาหยั่งรู้ทุกสิ่งสรรพ์
ให้มีจิตต์ปราณี
ถึงความทุกข์มนุษย์ทั้งหลาย ฯ
๔๑) แน่ะ เจ้าสามสงวนพ่อ
จงจดจำฉบับตำหรับเรียน
อย่าคิดเอาแต่ง่าย
การที่ยากจงคิดให้รอบคอบ ฯ
๔๒) ถ้าได้เหมือนความคิด

นิงกมนิ์คแองขมณอง
สคัลขุสงขานผอง
โดยคนลองจขับโบราณ ฯ

สมดังนิกใจจำนง
ให้รู้จักผิดถูกแลได้เสีย
ตามร่องรอยแบบโบราณ ฯ

๔๓) พากย์เนะเสมอขลวนเหย
กูนเจาเวยจำสพปราณ
ออสอาโอวาทาน
สูเร็จขานขนดำฮอง ฯ

๔๓) คำนิ์เสมอตนแล้ว
ลูกหลานเอ๋ยจำทุกคน
สิ้นอรรถโอวาทา
คำพร่ำสอนเท่านิ์เอง ฯ

๔๔) จูลแจะจูลเริ่ยนรก
จลโยนยกจิตรจำผอง
ทุกชาสพานแตงฉลอง
รวจรมลองดักดลเตรย ฯ

๔๔) จงรู้จงร่ำเริ่ยน
จงพากย์เพียรจิตต์จดจำ
เหมือนสพานสำหรับข้าม
แต่ฟากนี้ถึงฟากโน้น ฯ

๔๕) พากย์เนะเสมออาพุก
รกทรัพย์ทุกโอยกูนเหย
จูลจำจขับชาเตรย
ชาทูนมานสูเร็จฮอง ฯ

๔๕) คำนิ์เสมือนตัวพ่อ
หาทรัพย์ไว้ ให้ลูกรัก
จงจำฉบับเปนเครื่องถึงผึ้ง
คำสั่งสอนเสร็จสิ้นเท่านิ์แล ฯ

TUDC 28/01/2564

สุภาษิตสอนบุตร

นายฉ่ำ ทองคำวรรณ เปรียญ แปล

๑) กูนเอยรกสิ
กอกายธรณิ
เนาะแองปรไพ
อุสาห์ชุมระ
สเมาวาร์เฌอไพร
สนสมสพไถง
จิญจิมอาตมา ฯ

๒) กุมปลนกุมลวจ
ทรัพย์เคมินรวจ
นิงเพียร์เลยณา
พุมแดลกมบัง
นิงภเนกเทวดา
เสมอแองรักสา
ทุกโอยเคฮอง ฯ

๓) มานเพียร์มกผดล
เคขับร์จล

๑) ลูกเอ๋ยการทำมาหากิน
โดยทางขุดแผ่นดิน
นั่นแหละจึงจะประเสริฐ
อุส่าห์ถากถาง
หญ้าแลเถาวัลย์พรรณไม้
สะสมทำให้ได้ทุกวัน ๆ
เลี้ยงอาตมา ฯ

๒) อย่าปล้นอย่าลัก
ทรัพย์สมบัติของเขา
จะไม่พ้นเวรอันนั้นไปได้
แลไม่เคยผ่านพ้น
สายเนตร์ของเทพยดาไปได้เลย
การที่ลักเอาของเขามานั้นก็เท่ากับว่า
เก็บรักษารอท่าไว้ให้แก่เจ้าของเขา ฯ

๓) เวรอันนั้นก็จะตามสนอง
คือจะต้องถูกขับ

TUDC 28/01/2564

เควายเคจอง ฦๅกติฦๅกมัด

ขูจทังทรัพย์เดิม แลเสี่ยทั้งทรัพย์เดิม

กนปรพนผอง เสี่ยทั้งบุตรภรรยา

วินาสออสฮอง วินาศจนหมดสิ้น

คงแตอาตมา ฯ คงแต่อาตมา ฯ

๔) พุมจงเนาเท ๔) จงอยู่กับบ้าน

กุมบาโปแล อย่าประพฤติตนเปนคนเหลาะแหละ

วิลวลนิงสริ ข้องแวะกับหญิง

ขลวนวากรมม เพราะว่าเมื่อเขากำลังยังเปนสาว

ดูจกลจมณี เปรียบประดุจดังว่าขนม

ฆลานจงแตสิ อันมีโอชารส

กรอมนุสอดขาน ฯ ยากที่ใคร ๆ จะอดได้ ฯ

๕) บาปเพราะสิวา ๕) โทษที่กินขนมอันนั้นแล

ดูจกะดาดโหรา มีครุนาดุจดังว่ากินต้นใบกระดาด

พิสพนปรมาณ ซึ่งมียางอันคันเหลือที่จะประมาณ

ยกถนาเทาดก ถึงแม้นว่าจะเอายามาแก

กรอยานสรากสราน ก็ยากที่จะให้หายคันได้ง่าย ๆ

ฉงญูพนปรมาณ แต่ทว่าขนมอันนั้นอร่อยยิ่งนัก

ดูจดูงลังไช ฯ มีรสชาติดุจดังมะพร้าว ฯ

TUDC 28/01/2564

๖) ภลิขสิลภลิขทาน
ภลิขธรรม์อาญาณ
ภลิขโอวภลิขไป
ภลิขสาสภลิขขบัย
ภลิขทรัพย์ธนถไล
ภลิขทังขลวนไขษ
ตลติขเลยฮอง ฯ

๗) กามาวจร
วาแตงโอยออ
จูลจิตรนิงวา
สเทอธเวอชาครุน
สเทอชาร์งา
วานำอาตมา
โปแลโปโล ฯ

๘) กูนเอยโลกถา
ริแอตัณหา
วานำล์เลอ
ภลิขทั้งขลวนแอง
วงเวงฉะเนาะเตอ
ภลิขการมินอเวอ
สเทอยัดวิญญาณ ฯ

๖) แลทำให้ผู้กินติดใจนลิมศีลทาน
ลืมทั้งญาณเครองรู้
ลืมบิดามารดาญาติพี่น้อง
ลืมชาติสาสนาแลข้อปฏิบัติ
ลืมทรัพย์สมบัติอันมีค่า
โดยที่สุดความตาย
แต่สักนิดก็มิได้คิดถึง ฯ

๗) กามาวจร
ทำให้สรรพสัตว์นิยมยินดี
ชอบใจกับมัน
บางทีทำให้เปนไข้
บางทีก็ทำให้หนาว
มันย่อมชักนำตน
ให้ประพฤติผิดทาง ฯ

๘) ลูกเอ๋ยท่านว่า
ตัณหาอันนี้
มันนำให้เลินเล่อ
ลืมทั้งตนเอง
หลงใหลคลั่งใคล้
ลืมกระทำกิจการ
บางทีทำให้วิญญาณเลื่อนลอย ฯ

TUDC 28/01/2564

๙) ลุยลวาเทียบ
กนุงจิตรสรอสเสริยบ
สเทอทพพมบาน
เมิลเรงท์ทิงกนุง
จิตรงแตมาน
ถนัสอะวิเบอบาน

มกอัญติจรา ฯ

๑๐) ลบานขลวนเหย
มินงงฆลาดเลย
สแบสบดผองคนา
ดลสลับรสผอง ฯ

๑๑) ลุคนาสลับเหิม

ผองวิลถาขเพิม

สลับพากย์เดิมฮอง
วิลเสดาะทิกมัด
ภลิงแอสลับฮอง

๙) ครั้นเห็นว่ามีทางใกล้จะได้
ก็มีความดีอกดีใจ
เกือบจะยั้งใจไว้ไม่อยู่
ยิ่งได้แลเห็นก็ยิ่งกลัดกลุ้มมากขึ้น
คิดอยากแต่จะได้เร็ว ๆ
แล้วย่นว่าทำอย่างไรดีหนอจึงจะสม
ประสงค์
ได้มาเปนของเรา ฯ

๑๐) พอได้กันแล้ว
ไม่อยากห่างเลย
ชวนกันสบถสาบาล
ถึงกับว่าตายเปนด้วยกัน ฯ

๑๑) พอฝ่ายหนึ่งตายมีร่างกายพองขึ้น
ใหญ่โต
อีกฝ่ายหนึ่งที่ยังอยู่ก็กลับว่าเปนของ
น่าเกลียด
เลยลืมถ้อยคำที่ได้สาบานกันไว้
เกรงถ่มน้ำลาย
แลลืมคิดถึงตนที่จะต้องตาย

TUDC 28/01/2564

เฆิญแตขโมขฮอง
ภลิขพากย์สนะมต ฯ
๑๒) กูนเอยโลกถา
ริพากย์เนาะณา
จัญขลวนปรกฎ
เทวดาบมขต
โดยพากย์สนะมต
ดขิทยานชามุด
ฉิอถกัดกรอชา ฯ
๑๓) จัญโคกรบิ
จัญดลสแรภลือ
ดลฉะบาขมกา
จัญบองจัญผอูน
จัญดูนจัญตา
จัญมันจัญทา
ดขิทขุสพากย์แอง ฯ
๑๔) ขลวนเยิงสพไถง
ถาเยออาไล
โอยชาวงเวง
ง์งิดกนุงจิตร

พอได้เห็นทรากศพ
ก็ลืมคำมั่นสัญญาเดิมทันที ฯ
๑๒) ลูกเอ๋ยท่านว่า
อันคำสาบาลนั้น
อาขแพ้ภัยแก่ตนเอง
เช่นสาบาลกับเทวดาไว้
แล้วกลับทนสาบาล
ก็จะเปนเหตุบันดาลให้เกิดบาดแผล
แลเจ็บไข้ยากที่จะรักษาให้หายได้ ฯ
๑๓) เสียโคกระบือ
เสียทั้งไร่นาสาโท
เสียทั้งเรือกสวน
เสียพี่เสียน้อง
เสียปู่ย่าตายาย
เสียเบ็ดเสียไก่
เพราะโทษที่ทนสาบาลนั้นเอง ฯ
๑๔) ตัวเราทถวันนี้
ถ้าหากว่าเรารักไซร้
ก็อย่าทำให้หลงงมงาย
หงุดหงิดในใจ

TUDC 28/01/2564

พุมคิดพุมแกรง
พุมโดยพากย์เพรง
ขุสโกรยพุมดิง ฯ

๑๕) กุมอาลยาออ
กุมอาลสาทอ
พากย์อิดดมณิง
คิดถลิงโอยเสมอ
ดูจภเนกชนชิ่ง
คิดโอยบานดิง
ชาชงนชาสราล ฯ

๑๖) กุมเลื่อนพากย์มุน
กุมอาลดลสุน
ชานาปรการ
กุมอางพระมนต์
กุมอางปรทาล
กุมเสริบโดยสา
พากย์เคพุมคับ ฯ

๑๗) พากย์ณาพุมชัก
กุมบาสรายปรับ
แกรงเคอวลอัก

จนไม่คิดยำเกรง
แลไม่ถือตามคำท่านเก่าแก่
ภายหลังก็จะไม่รู้ตัวว่ากระทำอะไรผิดๆ

๑๕) เจ้าอย่าเพ่อยินดี
อย่าเพ่อเลื่อมใสเชื่อถือ
ในถ้อยคำที่ไม่มีเหตุผล
แลเจ้าต้องชั่งใจให้ดี
ให้เปนประดุจดังว่าตราชู
ซ้ำทั้งให้รู้แน่
ว่าจะหนักหรือเบาเสียด้วย ฯ

๑๖) เจ้าอย่าเพ่อลั่นวาจา
อย่าเพ่อทำให้พลาดท่าลงไป
ในกิจการน้อยใหญ่ทั้งปวง
แลอย่าอวดอ้างว่ามีเวทมนต์
อย่าอวดอ้างว่ามีหว้านยา
อย่าทเยอทยานทำตาม
ถ้อยคำของเขาที่มิยังควร ฯ

๑๗) เรื่องอะไรที่เจ้ายังไม่แน่แก่ใจ
ก็อย่าเพ่อไปบอกเล่ากับใคร ๆ
เกรงเขาจะน้อยใจ

TUDC 28/01/2564

เดิมกอยงเอิล
กุมบาผเอิลภญัก
คิดกนงปราชญา
กนุงจิตรแองสิน ฯ
๑๘) กุมยกพากย์พาล
กุมบาตรออาล
เผด็จจิตรดงเหิม
สมลิงโอยชัก
สินญักจิญเจิม
โอยบานดงเหิม
สิมบาสรดิ์ ฯ
๑๙) กุมยกพากย์โชล
กุมบายมโชล
ดัจขยลดงเหิม
เคชิงพรวยปราณ
อนอักจิตรเถลิม
กุมบาพ์เพริม
พากย์โพลอาสา ฯ
๒๐) กูนเอยโลกถา
ถาเยอนักแอณา

แน่นในลำคอ
เจ้าอย่าตื่นในข่าวคราว
ต้องตริกตรองด้วยปัญญา
แลพิจารณาแต่ในใจเสียก่อน ฯ
๑๘) อย่าถือเอาคำพาล
แล้วตลิตลานทำตาม
แทบจะขาดใจตาย
ต้องพิจารณาให้ชัดเจนเสียก่อน
จึงค่อยทำลงไป
แลต้องคิดให้เรียบร้อยเสียก่อน
จึงค่อยเจรจาออกไป ฯ
๑๙) อย่าถือเอาตามในเนื้อเรื่องโชล
แล้วโลดเต้นโดยไม่ปรานิปราไส
จะขาดใจตาย
ถ้าเขากำลังวิตกวิจาร
เร่าร้อนในหทัย
เจ้าก็อย่าลิ้มแย้ม
หรือกล่าวถ้อยคำที่ไร้ประโยชน์ ฯ
๒๐) ลูกเอ๋ยท่านว่า
ถ้ามีผู้ใดผู้หนึ่ง

TUDC 28/01/2564

เคมกแตม็ดอง
ธเวอฺทิตรกรฺขู
มทชิงผอง
กูนเอยเนะฉคอง
นิงญาติกา ฯ

๒๑) มวยโสดถนำชา
เนะกุมบิบา
จอแจกสาธา
ออกปรอวลหวจ
ดองทิกจรอกชาล
กูนเอยอาสา
ดูจเคอังแผะ ฯ

๒๒) ถาเยอทรัพย์ชา
กุมโดยมายา
ควรแตวิญญา
พากย์เพ็จสารเพอ
กมธเวอลักลา
เยอหวจธเวอชา
ยกโคกรบิ ฯ

เขามาหาแต่บางครั้งบางคราว
เจ้าอย่าทำหน้ายังขมังตา
มทลดดัน
ลูกเอ๋ยถ้าทำเช่นนี้ก็เสียทางไมตรี
สำหรับเพื่อนฝูงญาติพี่น้อง ฯ

๒๑) อนึ่งถ้ามียาทิศักดิ์สิทธิ์
เจ้าก็ไม่ควรจะ
แจกจ่ายให้สุรุ่ยสุร่าย
ควรใช้แต่พอควร
ถ้าไปทำเช่นนั้นก็เท่ากับตักน้ำใส่ตะกร้า
ลูกเอ๋ยช่างไร้ประโยชน์เสียจริง ๆ
คล้าย ๆ กับว่านั่งผิงขี้เท่าฉนั้น ฯ

๒๒) ถ้ามีทรัพย์สินเงินทอง
ก็อย่าให้เสียเพราะกลมารยา
ควรแต่สงวนไว้ให้ดี
แลถ้อยคำที่สอนนี้
เจ้าก็อย่าปล่อยปละละเลยเสีย
แม้ว่าถึงคราวจะจ่ายทรัพย์
ก็ควรคิดให้ได้รับผลประโยชน์ เปน
ต้นว่าโคกระบือ ฯ

TUDC 28/01/2564

๒๓) มวยโสดอมเพา
กุมยายกเทา
ผเญอเลอดมริ
ออสสรูวพูชผอง
กุมผเญูอกะคุมพิ
กุมพรวยฉแกญี่
กุมยกทรัพย์ผเญูอ ฯ

๒๔) กูนเอยโลกถา
รินักขมกา
จิตรเรงเสอเวอ
ริครัพตรสก

กุมยกเทาผเญูอ
โดยทัลอิดเยอ
เสร็จเหยยกดำ ฯ

๒๕) มวยโสดนักสมิด
กุมยกสมริด
เทาผเญูอยนจำ
ป์มิกสราโสด

๒๖

๒๓) อนิ่งโสดอ้อย
เจ้าก็อย่าเอาไป
ฝากไว้กับช้าง
พิชพรรณเข้าเปลือก
ก็อย่าเอาไปฝากไว้กับชาวนา
แลขืนชื่อว่าสุนัขแล้ว
ก็อย่าเอาเข้าปลาไปฝาก ฯ

๒๔) ลูกเอ๋ยท่านว่า
อันคนชาวไร่
ซึ่งมิใจมักได้
ก็มิควรเอาเมล็ดพรรณต่าง ๆ เปน
ต้นว่าแตง
ไปฝากไว้
เผื่อยางทิเขาขาดเหลือ
เขาก็คงจะเอาของเราไปปลูกเสีย
หมดสิ้น ฯ

๒๕) อนิ่งโสดคนช่างหล่อ
ก็อย่าเอาทองเหลืองหริอสำริดเปนต้น
ไปฝากไว้
อนิ่งโสดนักเลงสุรา

TUDC 28/01/2564

กุมยกสราถนำ
นักโลบสิถนำ
กุมยกถนำผเญอ ฯ

๒๖) เนะดูจอนเดอก
วาเลิงร์เวอก
เทาพองแอเลอ
พองลักยานเหย
เมด็จเลยเทาผเญอ
ทกดักพักเลอ
อาฐูดมหาโจร ฯ

๒๗) มวยโสดโคตาล
กุมท็ทูกะยาล
วาริงแตผเอิล
กุมอวดกัมลัง
ต็นิงสรโมล
กุมเริ่ยนชาโจร
ลวงทรัพย์นักผอง ฯ

๒๘) เยอฉุกอมเพอ
พุทรัพยานธเวอ

ก็อย่าเอาสุราไปฝาก
คนกินยา
ก็อย่าเอายาไปฝาก ฯ

๒๖) ข้อนี้เหมือนอย่างกับเต่า
คลานขึ้นจากน้ำ
ไปไข่ไว้บนบก
ล้อนไข่ไว้ดิบดีแล้ว
แต่เหตุไฉนจึงได้เอาไปฝาก
ไว้กับ
นกกดมหาโจรเล่า ฯ

๒๗) อนึ่งโสดโคที่ขี้มักตื่นเก่ง
ก็อย่าเอาผ้าคลุมศีรษะ
ถ้าทำเช่นนั้นมันก็ยิ่งตกใจใหญ่
แลอย่าอวดกำลังกล้ามเนื้อ
ต่อสู้กับเงา
อย่าเรียนเปนโจร
ลักทรัพย์ผู้อื่น ฯ

๒๘) ถ้าเสียทีพลาดท่า
ที่ถูกล่อลวงจาก

TUDC 28/01/2564

นิงสรี่เนาะผอง
บาธเวอสรคด
อาจอดขยินฮอง
กุมโอยนักผอง
ดิงดลติขเลย ฯ

๒๙) เยอเคดิงพุท
เคดิงปรกฎ
ดมเนี่ยลพุมลเหย
เคมินทุกจิตร
กมนิดยาเลย

เยอมกเทาเหย
นิงเทาพุมยาน ฯ

๓๐) ยาลักพุทเนาะ
โอยบัดสูนเสาะ
กุมโอยลือยาน
เสาะเคโมสา
เคถาปรมาน
เสาะเคถายาน
ชามานพุทพอ ฯ

สัตริ่คนใดคนหนึ่งแล้ว
เจ้าต้องสงบเสงี่ยม
ยั้งโทสะไว้ก่อน
อย่าให้ผู้อื่น
เขาล่วงรู้ความลับของเราได้ ฯ

๒๙) ถ้าเขารู้เช่นของเรา
อย่างแน่นอนแล้ว
เขาก็จะติเตียนไม่หยุดหย่อน
แลเขาก็ไม่ไว้เนื้อเชื่อใจ
เพราะค่าที่เรามิได้ปกปิดความลับ
ของเราเอง
คราวหลังจะไปมาหาสู่
ที่เรือนใคร ๆ ก็ไม่ได้ ฯ

๓๐) เจ้าต้องปิดความลับนั้น
ให้มิดชิด
อย่าให้ใคร ๆ ได้ยินได้ฟัง
คือเพื่อป้องกันมิให้เขาหาความ
ที่ไม่ดีมาใส่ตัวเราได้
แลเพื่อมิให้ใคร ๆ เขาสงสัย
ว่าเราเปนคนเจ้าเล่ห์เจ้ากลด้วย ฯ

TUDC 28/01/2564

๓๑) กูนเอยเบอยา
เทาพิงนักณา
ธเวอจิตรธงนธงอ
บายลทรัพย์เค
กุมยาเตรกออ
กุมบายมภอ
ภูตจงแตยาน ฯ

๓๒) ธเวอจิตรโอยเสมาะ
ปรณีนักเนาะ
ตามจยับโยราณ
แกรงเคอาณิต
เคคิดโอยยาน
ปรโยชน์โอยมาน
ดูจจิตรปรถนา ฯ

๓๓) กูนเอยกรมม
กุมยกขลวนผสม
ผเดกผดิดเลยณา
แกรงเคอนอัก
กงเกียนนิงยา

๓๑) ลูกเอ๋ยถ้าเข้า
ไปพึ่งพาอาศรัยอยู่กับท่านผู้หนึ่งผู้ใด
ต้องทำใจให้หนักแน่น
ถ้าเห็นทรัพย์สมบัติของท่าน
เจ้าก็อย่ายินดีอยากได้
แลเจ้าอย่าพูดโกหก
ล่อลวงท่านเพราะความอยาก
ได้ทรัพย์ ฯ

๓๒) ต้องทำใจให้ซื่อตรง
แลปรนนิบัติท่านผู้นั้น
ตามขนบธรรมเนียมโบราณ
เผื่อเขาจะได้มีความสงสาร
คิดให้เราได้รับผล
ประโยชน์ตาม
ความปราถนาของเราบ้าง ฯ

๓๓) ลูกเอ๋ยธรรมดาหญิงสาว
เจ้าอย่าไปปนเป
ขลุกขลิกเลย
เกรงเขาจะไม่มีความพอใจ
แลรังเกียจ

TUDC 28/01/2564

27319

กุมสนิดชิดชา
ดูจสพมวยดอง ฯ
๓๔) เกิดเกร์อาสรูว์
ดมเนี่ยลตรงตรูว์
สมเณิจนักผอง
เบอยาตรงพิด
ริสะแบงยลฉคอง
พากย์เพ็จสูสอง
มนี่ท้อยมพราง ฯ
๓๕) กมเลาะกรมม
เบอโดยจขับกรม

มินโอยดักขาง
โลกถาอิอี่
บรุสโขงขาง
สุราบางฉนาง
กรขางแณกณก ฯ
๓๖) กูนเอยโลกถา
เบอผคอโสดณา
มานเภลี่ยงจรุสมก

เจ้าอย่าไปสนิทชิดเชื้อ
กับเขาต่อไปอิกเลย ฯ
๓๔) เกรงจะมี่ข้อครหา
ติฉินนินทา
หัวเราะเยาะเย้ยเรา
ถึงแม้นว่าเราซื่อตรงจริง
แต่เขาก็คงจะไม่เชื่ออยู่ดี
แลเปนเหตุทำให้มิความ
อื้อฉาวไปเปล่า ฯ ฯ
๓๕) ชายหนุ่มกับหญิงสาว
ถ้าจะว่าตามขนบธรรมเนี่ยม
โบราณแล้ว
ห้ามมิให้หญิงคบหา
ชายที่ไม่มีวิชาความรู้
ชายที่เกกมะเหรก
ชายที่เปนนักเลง
ชายที่เปนเจ้าชู้ดีแต่แต่งตัวโก้ ฯ ฯ
๓๖) ลูกเอ๋ยท่านว่า
ถ้าพ้าร้อง
ขี้มักมีฝนตกลงมา

TUDC 28/01/2564

เมิลเมฆสรทุม
ปรสพ็พอก
เภลิยงนิงรุสมก
พุมแลงเลยณา ฯ

๓๗) มวยโสดอมเพา
ดมริ้ขูลเทา
โสดสิงมรณา
รมเลิงทังรี้ส
ทังคลแองณา
โสดสิงมรณา ฯ

๓๘) พุมดิงรกทรัพย์
จิตรเถลิมโอยชะชับ
กุมธิเวอรายมาย
ดิงออสดิงคง
ดิงยงดิงสตาย
ทุมรำแตขาย
ดิงขาดดิงคง ฯ

๓๙) เยอยาจงสรี่
เปรอทรัพย์อะวิ่ ฯ
อมรุงอาตมา

หรืออากาศครมเครือ
เต็มไปด้วยก้อนเมฆ
ฝนก็จะตกลงมา
อย่างแน่นอน ฯ

๓๗) อนิ่งไร่อ้อย
ถ้าหากว่าปล่อยให้ช้างเข้าไปแล้ว
ก็บรรลัยหมดไม่มีเหลือ
มันถอนทั้งราก
มันโค่นทั้งลำต้น
คงจะต้องตายหมดทั้งไร่ ฯ

๓๘) เมื่อไม่เข้าใจหาทรัพย์แล้ว
ก็ต้องทำใจคอให้มั่นคง
อย่าทำเปนคนมักง่าย
ต้องให้รู้จักทางได้ทางเสีย
ที่ควรใช้แลไม่ควรใช้
แลให้รู้จักประหยัดทรัพย์
กับการที่ขาดเหลือแลการคงอยู่ ฯ

๓๙) ถ้าเจ้าจะมีภรรยา
ต้องเก็บรวบรวมทรัพย์ต่าง ฯ
เพื่อตระเตรียมไว้บำรุงอาตมา

TUDC 28/01/2564

รกปรักรกมาส
ถวายดักขันสลา
หลโคมฆองชา
โอยครุบสพฮอง

๕๐) เยอกูนโลกถไล
ขันสลาเจรินไกร
โลกกัดแตม็ตอง
เยอยาอิดทรัพย์
อิดสัยเทฮอง
เนาะโอยญาติผอง
ยองผูนทิ่ไท ฯ

๕๑) ขลาสยานปรพน
นิงรกทรัพย์ธน
คมานทังบิ่ไพ
เคกัดขันสลา
แองวิลแอสไข
รกเทาโอวไป
สิงคมานสูนเสาะ ฯ

๕๒) เนาะแองอนเอิ่ยน
ขมาสอัยขลวนแอง

แลหาเงินหาทองไว้
สำหรับใส่ขันหมากในเวลามั่น
แลจัดหาผ้าผ่อนเช่นผ้ายกเปนต้น
ให้ครบบริบูรณ์ ฯ

๕๐) ถ้าลูกสาวท่านราคาแรง
เรียกทองมั่นมาก
ท่านกะไว้ โดยเด็ดขาดว่าเท่านั้น ๆ
ถ้าเจ้าไม่มิทรัพย์
ไม่มิสมบัติจะสู้
ก็จงอย่าทเยอทยาน
ควรปล่อยไปตามยถากรรม ฯ

๕๑) บางคนอยากจะมิภรรยา
จะหาทรัพย์ติดตัว
แต่สักสามไพก็ไม่มิ
พอเขากะทองมั่น
กลับเอามือเกาหัว
ครั้นจะไปพึ่งพ่อแม่
พ่อแม่หริอก็ขัดสน ฯ

๕๒) ส่วนตนเองก็รับแต่ความอัยอาย
เพราะเปนเหตุทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศ
ของตนเอง

TUDC 28/01/2564

พุมคัยกัจขมาส
เขอยามินโดย
ญาติเผาเชถา
มินโดยดูนตา
จิเจสจิตรแอง ฯ
๔๓) วาอาสรูว์ภาส
กัจขมาสทังผดาส

พุมโดยพากย์เพรง
พุมโดยปรเดา
ยกแตจิตรแอง
พุมคิดพุมแกรง
กริกรอโกรยไกร ฯ

๔๔) เขอยาสรเล็ญ
ทรัพย์เคเนาะมิญ
ยานดิงชักถไล
โอยเทาโอยมก

เจ้าไม่ควรทำให้ได้รับความอดสู
เขาเลย
ถ้าเจ้าไม่ฟังคำสั่งสอน
ของญาติพี่น้อง
แลไม่เชื่อถือถ้อยคำของท่านผู้ใหญ่
ถือแต่ใจของตนเปนเกน ฯ
๔๓) ก็เปนเหตุทำให้เสียชื่อเสียง
แลได้รับความขายหน้าโดยเปล่า
ประโยชน์
ถ้าเจ้าไม่ถือถ้อยคำตามแบบเก่า
ที่ท่านผู้ใหญ่ได้วางไว้
แลทำตามอำเภอใจของตน
ไม่กลัวเกรงใคร
ก็จะเปนเหตุให้ได้รับความลำบากต่อ
ภายหลัง ฯ
๔๔) ถ้าเจ้ารักอยากจะได้
เข้าของ ๆ เขาไซร้
ต้องให้ทราบราคาชัดเจนเสียก่อน
แล้วจงชำระให้เขาจนเสร็จสิ้นไป

TUDC 28/01/2564

กุมทุกสมไข
เทาะโถกเทาะถไล
โอยชาสรละ ฯ

๕๕) กุมทุกมุขโกรย
ฐูนเอยแกรงโธลย
ยงทรัพย์พิผทะ

ปรดูขดมเยา
แกรงเนาพุมละ
วาเรงวิลเวะ
เจรินเลิงยนเดิร ฯ

๕๖) เทาะเคมานคุณ
คุณเนาะมหาธงน
ธงนไกรกนลอง
ยาขัยส์เสีย
ดลฐูนเจาผอง
จำเมิลทุมนอง
ดลอาพุกมะตาย ฯ

๕๗) พากย์เดปรเดา
พากย์พิเราะเนา

อย่าละเลยทิ้งไว้ให้คั่งค้าง
ถึงจะถูกหรือแพง
ก็ต้องริบชำระให้เขา ฯ

๕๕) อย่าติดไว้ให้นาน
ลูกเอ๋ยเกลือกจะเสียทีพลาดท่า
จะต้องเสียทรัพย์สินเงินทองซึ่งมีอยู่ในเรือนของเรา
เปรียบประดุจดังว่าผีที่แรกขึ้น
ถ้าปล่อยปละละเลยไว้
ก็อาจจะเป็นพิษมาก
ทำให้ลามขึ้นทุกที ฯ

๕๖) ถ้าเขาได้มีบุญคุณ
อันใหญ่หลวงกับเรา
โดยหาที่เปรียบมิได้
เจ้าต้องเคารพนับถือต่อเขา
ตลอดจนชายบุตรแลหลาน
เจ้าต้องดูเยี่ยงอย่าง
ที่พ่อแม่เคยได้ประพฤติมาแล้ว ฯ

๕๗) ถ้อยคำที่เขาสั่งสอน
ซึ่งเป็นถ้อยคำที่น่าชังใจ

TUDC 28/04/2564

ทุกเลอสิ่รสา
ยาฉัยโอนอด
สรคดสิกษา
ควรทุกโอยชา
มาสปรักฎูขเริยล

๔๘) เทาะมะดายมิ่งมา
เทาะญาติกา
ปรำพิสนดาน
เคชวยปรเดา
เคเหาทูนมาน
ธเวอจิตรโอยขยาน
ท็ทวลออยก ฯ

๔๙) พากย์เคปรเดา
จิตรโจรกมเลา
เหาหานพายงาย
เฌลาะปราสเลือครู
เลออาพุกมะตาย
ริจิตรพายงาย
นิงนักเนาะฮอง ฯ

เจ้าต้องน้อมเศียร
แลเงี่ยโสต
คอยสดับตรับฟัง
ควรที่จะจำเก็บไว้ในใจ
เปรียบเหมือนอย่างกับเรารักเงินทอง
ฉนั้น

๔๘) ถ้าพี่ป้าน้าอา
ญาติพี่น้องซึ่งเกี่ยวดองกันมา
ทั้ง ๗ โคตร์
เขาเมตตาช่วยแนะนำ
เรียกไปสั่งสอน
เจ้าต้องยินดี
เชื่อฟังคำสั่งสอน ฯ

๔๙) เมื่อขณะที่เขาสอน
เจ้าอย่าทำใจนุนเฉียว
แสดงกิริยาห้าวหาญต่อเขา
อย่าโต้เถียงกับครูบาอาจารย์
แลบิดามารดาวงศาคณาญาติ
แลอย่าคิดดูหมิ่น
ท่านซึ่งเปนผู้ที่มีบุญคุณ ฯ

TUDC 28/01/2564

๕๐) เขอยาโตกยาก
กุมยาธเวอพากย์
ธเวอจิตรกริกรอ
ยาฉัยโอนอด
สรคดยกมอ
ทุกโอยลุมออ
ซาเกร์เทาฮอง ฯ

๕๑) เทาะยาณคำณคอง
ออสพากย์เพ็ขผอง
โอยพิเราะสา
ดิงเดิมดิงขุง
สพครุบเหยณา
กุมเจ็ญจ์ขา
ปรายปรับนักผอง ฯ

๕๒) ลุเคมกสัว
ยาปรับเคควร
กุมปรับออสฮอง
ดยิทลิอพิเค

๕๐) ถ้าเจ้าตกทุกข์ได้ยาก
เจ้าอย่าแสดงความ
ยินร้ายให้ปรากฏแก่ตาโลก
เจ้าต้องอดทน
แลแสดงกิริยาวาจาสงบเสงี่ยม
ทำใจให้เปนปรกติ
จะได้เปนเกียรติยศต่อไปในภาย
ภาคหน้า ฯ

๕๑) ถ้าเจ้ากระทำความผิดลงไปแล้ว
เจ้าต้องใช้วาจาให้อ่อนหวาน
พูดจาอย่างน่าไพเราะ
แลต้องรู้จักเหตุผลต้นปลาย
จงทุกประการ
แล้วอย่าเจรจา
เล่าขอกผู้อื่น ฯ

๕๒) เมื่อเขามาถามถึงเหตุการณ์ต่างๆ
จงบอกแต่พอควร
อย่าบอกให้หมด
เพราะได้ยินมาจากผู้อื่น

TUDC 28/01/2564

มินดูจเฆิญผอง
เชืออขลาสเทฮอง
ดูยิทลือพิเค ฯ

๕๓) กูนเอยเยอยา
นิงเทาแอณา
โอยปรับนักผทะ
โอยเคยานดิง
ดมณิงแสวงสวะ
กุมเดิรลากละ
รกเหาพมยล ฯ

๕๔) เยอยาขานปรับ
ดิงรสดิงสลับ
นักผทะยานดิง
เดิรอิดเครก
มกอิดดมณิง
เคไรภิดผยิง
ทิไทครุบคนา ฯ

๕๕) เยอยาพุมปรับ
เทาอิดกมนับ
พุมตรูขยัตรา

เรามิได้เห็นด้วยตาเอง
จงฟังหูไว้หูให้จงดี
เพราะเราได้ยินจากเขา ฯ

๕๓) ลูกเอ๋ยถ้าเจ้า
จะไปสู่สถานที่ใด ๆ
จงบอกให้เจ้าบ้าน
ทราบความ
ว่าเราจะไปณที่แห่งใด
อย่าไปไหนโดยไม่ได้บอกกล่าวเขา
เผื่อเขาเรียกหาจะไม่พบ ฯ

๕๔) ถ้าเจ้าได้บอกเขาไว้แล้ว
เผื่อจะเปนจะตาย
ทางบ้านจะได้ทราบเรื่องราว
เมื่อเจ้าไปไหน
มาไหนโดยมิได้บอกเล่า
ทำให้ทางบ้านพากันตกใจไปต่าง ๆ
ทั่วทุกคน ฯ

๕๕) ถ้าเจ้ามิได้บอกกล่าว
แล้วไปไหนตามอำเภอใจ
ก็ผิดแบบแผนขนบธรรมเนียม

TUDC 28/01/2564

เนาะแองชาติชัว
อัวเนาะกะดัดณา
สเทอณกวดพงษา
พุมดิงขุสคัย ฯ

๕๖) เยอเทาสรุกณงาย
ปรัยอาพุกมะดาย
เนาะตรูนิงขยัย
มานเคมกสัว
ปรายปรัยโอยฉัย
โอยดิงขุสคัย
ดมเณิรเนาะณา ฯ

๕๗) กูนเอยโลกถา
เยอมานภริยา
พุมมานคนลอง
แอณากูนปรุส
ฉลาสฉลุสธรรม์ผอง

ตกเปนคนชาติชั่ว
เลวทรามยิ่งนัก
เกือบจะพากันสติพั่นเพื่อนตลอด
ทั้งวงศาคณาญาติ
เพราะเหตุที่เจ้าไม่รู้จักผิดรู้จักถูก ฯ

๕๖) ถ้าเจ้าจะไปเมืองไกล
ต้องบอกบิดามารดาให้ทราบ
จึงจะถูกต้อง
เผื่อมีใครมาถามหาเจ้า
ทางบ้านจะได้บอกเขาว่าไปโน่นไปนี่
เจ้าต้องรู้จักผิดรู้จักถูก
ในการที่จะไปไหนมาไหนจึงจะดี ฯ

๕๗) ลูกเอ๋ยท่านว่า
ถ้ามีภรรยา
ซึ่งไม่มีภรรยาแล้ว
ถึงจะมีบุตรชาย
ให้แสนฉลาดมีปัญญาเฉียบแหลม
อย่างไร ๆ ก็ไม่งามหน้า เพราะแม่ไม่มีภรรยา

TUDC 28/01/2564

ดูขปรสาทโคหาฮอง
ยลสวากรมม ฯ
๕๘) (สรเล็ญสวาเนาะ (๑)
เหยนักกมเลาะ)

วิลมกกันขญุม
ฤามวยเทาฉงาย
มัควาลไพรธม
อมจาสอุดม
นักเทาสฐานณา ฯ
๕๙) สวาญิ่กนลิ่ง
หารไทสงเรง
ลุไขษชนมา
แหตุสลูดสวามิ่
ผดิ่สงสารา
ยานลุสัวรคา
นิพพานแองฮอง ฯ

ส่วนลูกเปรียบเหมือนถ้ำหรือปราสาท
แม่เปรียบเหมือนวานรมันไม่คู่ควรกันเลย ฯ
๕๘) (เจ้าจงฟังนิทานนางวานรที่ดี มี
ใจความว่า ยังมีวานรสองตัวผัวเมีย
พลัดพรากจากกัน แล้วนางวานร
ร้องไห้รำพรรณถึงผัวว่าเชยฐาเจ้าขา)
จงมาหาน้อง
หรือเชยฐาจะไปในที่ไกล
ไปในทุ่งในป่าใหญ่กระมัง
เชยฐาเจ้าขา
เชยฐาไปณสถานที่ใด ฯ
๕๙) นางวานรเศร้าโศกเสียใจ
เร่าร้อนในหทัย
แล้วก็ถึงแก่ความตาย
อาศรัยเหตุที่ชอบตรง
จงรักภักดีต่อสามิ
ก็ได้ไปยังเกิดในสวรรค์
แล้วต่อไปในอนาคตก็ได้สำเร็จพระ
นิพพาน ฯ

TUDC 28/01/2564

(๑) ในวงเล็บนี้ใจความขาดจึงได้แต่งเพิ่มพอให้ได้ใจความ

๖๐) เยิงมนุสนิงมนุส
ควรกุมโอยขุส
ดลติขเลยณา
ควรเดาะควรตรง
ควรแตสลูดคนา
ควรแตกุมฆลาด
จากสฐานพิ์คนา ฯ
๖๑) นิงยานสัวรคา
ดขสวาสลูดผดิ์
จมณงจมเณร์
ยานสุขสัวรคา ฯ
๖๒) สวาสริ์ชาสัตว์
เมด็จมานกมนิด

๖๐) เรามนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน
ควรอย่าให้ผิดใจกัน
แม้แต่เล็กน้อย
ควรแต่ซื่อสัตย์ต่อกัน
ควรแต่รักใคร่ซึ่งกันและกัน
ควรแต่อย่าคลาด
จากกันและกัน ฯ
๖๑) ก็จะได้ไปยังเกิดในสวรรค์
เหมือนอย่างกับนางวานรที่ซื่อตรงต่อ
สาม

(ต่อนี้ไปเป็นสุภาษิตสอนหญิง)

เพาเอยขูลสดับ
นางยกชาจบัย
ทุกขลวนชาเกร์
บมเรอสลูดผดิ์
สริณากมขชิล
จมณงจมเณร์
ยานสุขสัวรคา ฯ
๖๒) สวาสริ์ชาสัตว์
เมด็จมานกมนิด

น้องเอ๋ยจงฟัง
แล้วจงจำเก็บไว้เป็นแบบแผน
จะได้เป็นสมบัติอันประเสริฐ
ไว้สำหรับปรนนิบัติสามี
หญิงใดที่ไม่เกี่ยงคร้าน
ต่อไปในภายภาคหน้า
ก็จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ ฯ
๖๒) นางวานรเป็นสัตว์
แต่เหตุไฉนจึงได้มีกิริยามารยาท

TUDC 28/01/2564

ฉิอผดิฉะแนะณา แลชื่อตรงต่อสามิ

เยิงชาติชามนุส เราชาติเปนมนุษย์

ขุสแลงนิงสวา ผิดแผกกับวานรมากควรแต่ประพฤติ

ให้ดิ

นิยายเนะณา นี่พูดสำหรับ

ทุมนิมสริสลูด ฯ เปนแบบแผนของหญิงที่ชื่อสัตย์ต่อ

สามิ ฯ

๖๓) กนุงธรรม์พระองค์ ๖๓) ในธรรมของพระพุทธองค์

ดบิทเสด็จวงเวง ว่าในกาลนั้นพระองค์เสวยพระชาติ

เปนวานร

เกิดชาสวาสลูด แล้วได้นางวานรนั้น

กนุงพระองค์ฮอง เปนภรรยา

อัญูบองพุมภูด นี่พูดมิได้มุสา

สริลออสริสลูด ถ้าหญิงใดชื่อตรงต่อสามิแล้ว

ดูขบองนิยาย ฯ ก็นับว่าเปนหญิงที่ดิ ฯ

๖๔) ไหเมผอนตน ๖๔) ดกรน้อง

ธัมดาปรพน ธรรมดาหญิงผู้เปนภรรยา

กุมโอยเมิลงาย มิควรจะดูถูก

นิงนักชาผดิ ชายผู้เปนสามิ

TUDC 28/01/2564

ดูขสริทังหลาย
สูว์สลัยอนตราย
สลดผดิกมยง ฯ

๖๕) เพาเอยขูลสดับ
ยองนิงแถลงปรับ
นิยายราชหงส์
ริแอหงส์เนาะ
พระนามเสด็จทรง
ทุพพารัตมหาหงส์
ทรงธมปรไพ ฯ
๖๖) ริแอหงส์ญี
อาอัคมเหสี
ทรงพระนามไน
เฌมาะเหาย่กกหงส์
ปรเสิรฐ์ถลาถไล
ออสหงส์ดีไท
ผทิมพุมยานณา ฯ
๖๗) บริพารแสนพัน
เสด็จคงสฐานเนา

เหมือนอย่างหญิงทั้งหลายเลย
ถึงแม้นว่ามีอันตรายที่จะต้องตาย
ก็ อย่า ทิ้ง ความ ซื่อสัตย์ ต่อ สามี เปน
อันขาด ฯ

๖๕) น้องเอ๋ยจงฟัง
พี่จะเล่านิทาน
เรื่องพระยาหงส์
พระยาหงส์นั้น
ชื่อว่า
ทุพพารัตมหาหงส์
มีทรวดทรงงามสง่า ฯ
๖๖) ส่วนนางหงส์
ซึ่งเปนภรรยา
ชื่อว่า
ย่กกหงส์
ประเสริฐยิ่งกว่า
บรรดาหงส์ทั้งปวง
จะหาหงส์ตัวหนึ่งตัวใดมาเปรียบมิได้ฯ
๖๗) มีบริวารตั้งพันตั้งแสน
อาศรัยอยู่

TUDC 28/01/2564

บรพตนายไน	ณบรรพต
บริพารณัสณัน	ส่วนบริวารที่ใกล้ชิด
สมรัยจักริ	พระยาหงส์
ลอออลอะโสภี	ล้วนแต่ลออ ๆ โสภา
กนตาลตารา ฯ	น่าพึงชมทั้งนั้น ฯ
๖๘) ผอูนเอยกาลเนาะ	๖๘) น้องเอ๋ย ในกาลนั้น
ขยัตริย์มวยเนาะ	ยังมีนางกษัตริย์พระองค์หนึ่ง
เฉมาะนางเขมา	ทรงพระนามว่านางเขมา
นางโอยชีกสระ	พระนางให้ขุดสระ
ดำเดิมขทมมา	แลวปลกบัวหลวง
เฉมาะเหาเขมา	แลให้เรียกสระนั้นว่าสระเขมา
สรณุกเลิสลน ฯ	สนุกเลิศล้นพ้นประมาณ ฯ
๖๙) ผอูนเอยออสผกา	๖๙) น้องเอ๋ย ในสระนั้นมีดอก
ลุมจงบูทมมา	บัวเขียวบัวหลวง
กุมพิงพวยสคน	พังพวยตับเต่า
ตรกวนสวงโสน	ผักบุ้ง สวง(๑) โสน
ตเราเกิยดรานยาน	ผักตบแน่นหนา
กรขัณัสณัน	กระจับดายดา
สารายเขรินผกา ฯ	สาหร่ายหลายผกา ฯ

TUDC 28/01/2564

(๑) ชื่อผักชนิดหนึ่ง

๗๐) ทุงโทมปรวิก
กุกกะแวกมันท์ทิก
มันโทกรสา
ตลุมตรุมกะแอกทิก
มกจิกขงวา
เกลิ่วกลานิ่งคนา
สรณุกเพคไกร ฯ
๗๑) ริ่แอขยัตริ่ย์
เขมาเทพิ่
เปรออสถเมิรไพร
เทาแบะผแลญูก
พุมลุมวยไถง
นางสยพระไท
จิตรงโภกดา ฯ
๗๒) ฦาถาราชหงส์
เสด็จมานจมนง
เลงสระเขมา

๗๐) แลมิ่นกทุง โทม(๑) เบ็ดน้ำ
นกยาง นกแขวก นกกวัก
มันโท(๒) นกกระสา
ตลุม(๓) ตรุม(๔) กาน้ำ
มาหาปลาบริโภค
แล้วเย้าหยอกกัน
สนกสนานยิ่งนัก ฯ
๗๑) ฝ่ายพระนางกยัตริ่ย์
เขมาเทพิ่
เคยรับสั่งใช้นายพรานบ่า
ให้ไปเก็บผักบัว
ทุก ๆ วัน
พระนางชอบพระทัย
ใคร่จะเสวย ฯ
๗๒) ได้ยินว่าพระยาหงส์
มีความประสงค์
ใคร่จะไปเล่นที่สระเขมา

---

(๑) ชื่อนกชนิดหนึ่ง
(๒) ชื่อนกชนิดหนึ่ง
(๓) ชื่อนกชนิดหนึ่ง
(๔) ชื่อนกชนิดหนึ่ง

28/01/2564

นำออสบริพาร
พิชเราะบุพพตา
นิงอัคชายา
เลงสระเนาะฮอง ฯ
๗๓) ริแอถเมิรไพร
ยลหงส์เจรินไกร
จุสโหงตรสอง
ยลแตหงส์ญู่
ลออเลอกนลอง
ไกรแลงหงส์ผอง
กนดาลสระสรง ฯ
๗๔) วาธเวออนทัก
วายกเทาดัก
ตรงทิกมพง
ขยินตรูบาทา
พระบาทเสด็จหงส์
ภิดญารออสองค์
สแรกสเทอดจัขยล ฯ
๗๕) ริแอยบริพาร
สทุสเหิรเตริยบตรา

แล้วพาพวกบริวาร
ซึ่งอาศรัยอยู่ที่บรรพตนั้นทั้งหมด
พร้อมทั้งภรรยา
ได้ไปเล่นที่สระนั้น ฯ
๗๓) ส่วนนายพรานบ่า
ได้เห็นหงส์มากมาย
ลงเล่นที่สระ
แล้วเหลียบแลเห็นนางหงส์
สวยงามกว่า
หงส์ตัวอื่น ๆ
ซึ่งอยู่ณท่ามกลางสระ ฯ
๗๔) แล้วนายพรานบ่าก็ทำบ่วง
เอาไปดัก
ตรงที่ท่าน้ำ
พะเอินติดท้าว
ของพระยาหงส์
พระยาหงส์ก็ตกใจกลัว
แล้วร้องแทบจะสิ้นใจ ฯ
๗๕) ฝ่ายหมู่บริวาร
ก็พากันบินหนี

TUDC 28/01/2564

พูนพันร์ขล
เหิรหวสพรัดยัด
ขจายขจัดพุมยล
เหยโสยทุกข์ทล
แตแอกองคา ฯ

๗๖) ยมราสออสกล
สเทอดัจทังขยล
สงเกิ่ยยาทา
แอราชเทพิ
เทวิ่คิดถา
ผดิ่อัญเทาณา
ยัดพุมเฒิญมก ฯ

๗๗) ขญุมเหิรมนักแอง
ทิกภเนกหูร์ลแหง
ฉวัดเฉวิ่ยลสรัดรก
ทวญญุมแองถา
อมขาสพนลก
อัญผอูนมกรก
นักเทาสฐานณา ฯ

เบิ่ยดเสิ่ยดกันไป
ต่างก็พลัด
กระจัดกระจายกันหมด
ส่วนพระยาหงส์ก็เสวยทุกขเวทนา
แต่ผู้เดิ่ยว ฯ

๗๖) ดิ้นไปดิ้นมาจนหมดกำลัง
แทบจะสิ้นใจตาย
แสเจ็บท้าวอย่างแสนสาหัส
ผ่ายนางหงส์
มารำพึงคิดว่า
สามิ่ของเราไปไหนหนอ
หายไปไม่เห็นกลับมา ฯ

๗๗) น้องยินอยู่แต่ผู้เดิ่ยว
น้ำตาไหลลงเผาะผอย
เที่ยวเสาะแสวงหา
แล้วนางหงส์ก็ร้องไห้รำพรรณว่า
เชยฐาเจ้าขา
น้องมาเที่ยวตามหาไม่พบ
เชยฐาไปณสถานที่ใด ฯ

TUDC 28/01/2564

๗๘) บริพารครุยเนา
บัดปนแตเจา
ขลิมสงสารา
อาสูนักฮอง
บัดเทาสฐานณา
นักโอยผูนผสา
ทรูงแตมนักแอง ฯ
๗๙) นางทวญูอาณิด
อาณาถคนคิด
เหยสแรกยุมถา
อมจาสผูนเอย
เมด็จเลยนักเนา
มินเทียงควรเทา
โอยผูนแตงรก ฯ
๘๐) แอหงสราชา
สแรกเหาภริยา
ไหผูนพนลก
ของตรูว์อนทัก
กุมผูนขุสมก

๗๘) พวกบริวารก็ยังอยู่พร้อมหน้า
หายไปแต่เชษฐา
ผู้ค่ชีวาตม์คนเดียวเท่านั้น
ข้ข
น่าเอน็ดอนาถนัก
หายไปไหนก็ไม่รู้
ทำให้น้องเร่าร้อนใน
ทรวงแต่ผู้เดียว ฯ
๗๙) นางหงส์ร้องไห้ด้วยความสงสาร
อนาถจิตต์เพราะคิดถึงสามี
แล้วร้องรำพรรณว่า
เชษฐาที่รักของน้องเอ๋ย
อยู่หลัด ๆ
ก็มาพลัดพรากจากน้องไป
ทำให้น้องเที่ยวตามหาลำบาก ฯ
๘๐) ฝ่ายพระยาหงส์
ร้องเรียกภรรยา
ว่าดูกรน้องรัก
พี่คิดบ่วงเขาแล้ว
น้องอย่าลงมาเลย

TUDC 28/01/2564

ขลาจเชิงนางสอก
เคยกนางบาน ฯ
๘๑) ตรว์ชงเคเหย
พระลิงของเอย
มรางนิงยลสฐาน
อาสูผอูนเพา
นางเนามนักแอง
มรางของนิงมาน
รูปรสนิงเจา ฯ
๘๒) ริแอหงส์ญี่
ฦาผดิสรดิ
หารไทเทาทุม
กนุงทรูงอุมทรุม
จำลุดลสลับ
หงส์เหิรเจ็ญบาน
ชวบนิงผูนสริ ฯ
๘๓) หงส์เหิรเทาทุม
แทนทิพย์บนทม
อาสนาปรไพ

กลัวท้าวจะไปติดบ่วงเข้า
เขาจะจับน้องได้ ฯ
๘๑) พี่ติดบ่วงเขาแล้ว
ยอดรักของพี่เอ๋ย
ทำอย่างไรดีหนอจึงจะกลับไปได้
น่าสงสารน้องนัก
น้องอยู่แต่ผู้เดียว
ทำอย่างไรพี่จึงจะได้กลับไปอยู่
ร่วมสถานกับน้องได้ ฯ
๘๒) นางหงส์
พอได้ยินสามีร้องเรียก
ก็บินไปจับอยู่ใกล้ ๆ
นางกลัดกลุ้มรุ่มร้อนในทรวงอก
คอย ๆ อยู่จนสิ้นใจตาย
ฝ่ายพระยาหงส์ภายหลังก็หลุดออก
จากบ่วงได้
แลได้มาพบศพน้องหญิง ฯ
๘๓) แล้วก็บินไปจับอยู่ที่
แท่นทิพย์ที่บรรทม ซึ่งเป็นที่
สิริไสยาสน์ของพระนางเขมา

TUDC 28/01/2564

เทิพหงส์เทสนา
พิเราะเพคไกร
นางยกทรัพย์ถไล
บาจสาจบูชา

จึงพระยาหงส์เทศนา
โดยเน้อความอันไพเราะ
พระนางก็ทรงบริจาคทรัพย์
แลโปรยเข้าตอกดอกไม้บูชา ฯ

๘๕) เขมาเทพิ
นางออิดบิ
ถแลถลึงอปมา
อาสูราชหงส์
นางทรงกูรณา
โอยนำเทาฉัย
ลุมเนาพระองค์ ฯ

๘๕) พระนางเขมาเทพิ
ทรงมิความเลื่อมใสเปนอันมาก
หาที่เปรียบเหมือนมิได้
ทรงมิความสงสารพระยาหงส์
แล้วทรงพระกรุณาโปรด
ให้นำพระยาหงส์ไปส่ง
ถึงสถานที่ลำเนาเดิมโดยฉับพลัน ฯ

๘๕) มและแองหงส์พิ
ริแอพรานไพร
คนคิดไมไม
บารมณ์ขลาจขุส
ขลาจนางเขมา
นางถาชาขพส

๘๕) เรื่องหงส์ทั้งสองยุติแต่เพียงนี้
ฝ่ายนายพรานบ่า
มานึกวิตก
เกรงจะมิความผิด
กลัวพระนางเขมาจะลงโทษ
เพราะเหตุที่พระนางทรงนับถือพระยา
หงส์ว่าเปนสัตว์ที่มิสกุลอันสูง

TUDC 28/01/2564

แอเขมาเนาะ
โอยทรัพย์พรานไพร ฯ

๘๖) พรานไพรเตรกออ
โฌงขับยกมอ
เดิรเทาผทะไว
ปรพนเฒิญผดิ
สรดิขชัญ ๆ
สัตว์อะวินักกัน
เมชะกุมสดิ
บริบูรณ์จบชอง ฯ

ส่วนพระนางก็มิได้ลงโทษ
กลับประทานทรัพย์แก่นายพรานบ่า
เปนอันมาก ฯ

๘๖) นายพรานบ่ามิความยินดิ
รับเอาทรัพย์มาแล้ว
ก็ไปยังบ้านโดยเร็ว
ภรรยาแลเห็นสามิมา
แล้วก็ซักไซ้ถามว่า
ท่านถืออะไรมาคะ
นายพรานบ่าห้ามภรรยาว่าอย่าพูด
จบบริบูรณ์แล ฯ

TUDC 28/01/2564